

Toespraak Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Ankie Broekers-Knol
Bijzondere Verenigde Vergadering 16 oktober 2015

Het is voorjaar 1815. De eerste zonnestrallen schijnen door de gebrandschilderde ramen van Paleis Huis ten Bosch. De hofmaarschalk van de koning - Charles Guillaume graaf de Merode-Westerloo - klopt op de deur van de studeerkamer van Koning Willem I. De koning kijkt op van zijn papieren. En dan ontrolt zich - zo stel ik mij voor - de volgende conversatie:

"Staat u mij toe Sire, j'ai un trait de génie. Zoals u weet, wil de adel uit de Zuidelijke Nederlanden graag betrokken blijven bij het bestuur van het land. Om dat te bereiken, moeten wij zorgen dat de Staten-Generaal niet uit één, maar uit twee kamers bestaan. Van Hogendorp heeft aarzelingen, maar het creëren van twee Kamers heeft zeker ook voordelen."

Een subtiele suggestie met grote gevolgen. Die zomer legde een Grondwetscommissie - onder leiding van diezelfde Van Hogendorp - de constitutionele fundamenten voor de invoering van het tweekamerstelsel. Ter viering van dit stelsel zijn wij vandaag in Verenigde Vergadering bijeen.

Zoals wij zojuist in beelden hebben gezien, waren de Staten-Generaal anno 1815 bepaald niet dezelfde als de Staten-Generaal anno nu. Zij hebben zich in de afgelopen tweehonderd jaar steeds ontwikkeld en aangepast aan de eisen van de tijd: rechtstreekse verkiezingen van de Tweede Kamer, verkiezingen van de Eerste Kamer door de Provinciale Staten, ministeriële verantwoordelijkheid, vrouwenkiesrecht enzovoort.

Reeds twee eeuwen vormen de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal een onmisbaar onderdeel van het systeem van *checks and balances* binnen onze rechtsstaat. Een systeem dat houdbaar is gebleken en waar wij trots op kunnen zijn.

In een rechtsstaat is de overheid gebonden aan maat en regel en vertrouwen burgers erop dat zij fatsoenlijk worden behandeld. In een rechtsstaat is eenieder - zonder uitzondering - onderworpen aan het recht. In een rechtsstaat gelden fundamentele mensenrechten. Dat betekent dat er deugdelijke wetgeving moet zijn.

Teneinde dat te bereiken is het van groot belang dat er in het parlement, de Staten-Generaal, Eerste en Tweede Kamer, over wetgeving een open debat wordt gevoerd waarin de argumenten van meerderheden en van minderheden worden gehoord en bediscussieerd. Het is de verantwoordelijkheid van de leden van het parlement om die argumenten te wegen en om wetgeving te toetsen aan de beginselen van onze democratische rechtsstaat.

Die taak hebben de Kamers de afgelopen 200 jaar vervuld. Met vallen en opstaan, maar in relatieve harmonie en steeds in het belang van het volk dat

zij vertegenwoordigen. De Kamers zijn sterk verweven met elkaar en in die verwevenheid complementair aan elkaar. Daarmee is het Nederlandse parlement een stabiel, staatkundig instituut; als onderdeel van de scheiding der machten, naast de uitvoerende en de rechtsprekende macht.

De rechtsstaat is echter - met de woorden van oud-collega Willem Witteveen - geen rustig bezit, geen huis waarin we onbezorgd kunnen gaan slapen. Ook voor het parlement geldt dat wij niet zelfgenoegzaam achterover mogen en kunnen leunen.

Dit betekent dat wij - zeker op een memorabele dag als vandaag - ook vooruit moeten kijken. Hoe zullen de Staten-Generaal zich in de komende 200 jaar ontwikkelen? Zullen zij dan nog dezelfde rol vervullen als medewetgever en controleur van de regering? Of *overruled* 'Brussel' de nationale parlementen? Volstaat ons huidige systeem van representatieve democratie? En is er bij democratie op landelijk niveau voldoende oog voor democratie op lokaal niveau?

Deze en andere vraagstukken zullen in de toekomst om een antwoord vragen. Dit betekent dat het parlement zijn oren en ogen open moet houden voor ontwikkelingen in de maatschappij en de bereidheid moet hebben om mee te bewegen. *What doesn't bend, will break.*

Maar laat één ding helder zijn: er is geen ultiem parlementair model. Parlementaire systemen zijn overal ter wereld een reflectie van de constitutionele geschiedenis en de ontwikkeling van een land en zijn bevolking. Dat geldt ook voor Nederland. Het is de opdracht van de politiek

om enerzijds mee te bewegen met de tijd en anderzijds stabiliteit te garanderen en te bewaren. Alleen zo blijft onze rechtsstaat gehandhaafd.

Ik denk niet dat hofmaarschalk graaf de Merode - toen hij zijn suggestie deed in 1815 - had kunnen voorzien dat het tweekamerstelsel 200 jaar later zijn verjaardag zou vieren.

Feit is wel dat de oorspronkelijke gedachte van het tweekamerstelsel in 1815 - met de bewoordingen van nu valt dat aan te duiden als *checks and balances* - tot op de dag van vandaag onverminderd geldt. Dat is naar mijn stellige overtuiging de kracht van het Nederlandse bicamerale stelsel: een systeem van *checks and balances*, in dienst van de rechtsstaat.